

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПДПРИЄМСТВАМИ

В. В. Лаврук

доктор економічних наук, доцент,

заслужений професор кафедри фінансів і кредиту

Подільського державного аграрно-технічного університету

(м. Кам'янець-Подільський)

УДК 631.164.23

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АГРАРНИХ ПДПРИЄМСТВ

Розглядаються актуальні питання формування механізму управління інноваційною діяльністю в аграрних підприємствах.

Вказується на важливість розробки інноваційного проекту, який сприяє ефективному використанню інноваційної продукції.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, інноваційний проект, інноваційна програма, інвестиції, аграрні підприємства.

Забезпечення стабільного, конкурентоспроможного і сталого розвитку національного аграрного виробництва в умовах прискорення глобалізаційних та інтеграційних процесів можливе лише в тому випадку, коли цей розвиток здійснюватиметься на інноваційній основі. Разом із тим наявність інвестиційного забезпечення нововведень створює потенційну можливість галузі щодо інноваційного розвитку, тобто виступає необхідно, але поки що не достатньо умовою. Це пояснюється тим, що залишається проблема раціонального використання ресурсів, яких завжди не вистачає, особливо при значному інвестиційному попиті, який існує в умовах кризового стану галузей агропромислового комплексу. Проблема управління фінансовим забезпеченням інновацій ускладнюється тим, що необхідно одночасно проводити пошук нових джерел інвестування, розробляти нові схеми та механізми інвестування і забезпечувати інноваційний розвиток базових галузей навіть за умов дефіциту фінансових ресурсів.

Теоретичні і практичні аспекти управління інвестиційною діяльністю аграрних підприємств розглядаються в наукових розробках таких українських вчених: О. Гальчинського, О. Гудзинського, І. Бланка, С. Володіна, О. Даця, М. Дем'яненка, О. Крисального, М. Кропивки, М. Маліка, О. Прокопенко, П. Саблука, О. Савченка, В. Трегобчука, О. Тивончука, О. Ульянченка, Л. Федулової, О. Школьного, В. Яценка.

Важливим проблемам та характерним особливостям інноваційно-інвестиційного розвитку сільськогосподарських товаровиробників присвячено праці провідних учених, таких, як В. Борисова, А. Гайдуцький, О. Гудзь, С. Кравченко, Г. Лайко, Г. Мостовий, М. Кісіль, О. Олійник, Б. Пасхавер, В. Юрчишин та ін.

© Лаврук В. В., 2011

Наукові доробки цих вчених широко розкривають загальні питання інноваційного розвитку галузей та підприємств, як суб'єктів інноваційної діяльності. Проте на сьогодні залишається багато невирішених і дискусійних питань у вітчизняній та зарубіжній літературі, практично відсутні дослідження особливостей інноваційних перетворень окремих галузевих виробничих утворень і, зокрема аграрного виробництва.

Метою цієї статті є обґрунтування теоретико-методологічних аспектів формування механізму управління інноваційною діяльністю аграрних підприємств в ринкових умовах господарювання.

Характер інноваційної діяльності в аграрному виробництві дозволяє нам виділити специфічні організаційно-правові форми її здійснення: інноваційні програми та інноваційні проекти. Всім організаційно-правовим формам створення та використання інновацій цільової орієнтації притаманні, як правило, такі загальні риси: в основі їх формування лежить реально поставлена (визначена) соціальна проблема, яка носить комплексний галузевий характер, і потребує для свого вирішення зусиль різних учасників. Вказана проблема не може бути вирішена інакше, ніж із застосуванням цільових засобів. При цьому створюється спеціальна структура суб'єкта управління, яка володіє обмеженою адміністративною правосуб'єктністю. Об'єктом управління виступає діяльність колективів, що мають різноманітну предметну та технологічну спеціалізацію, різну функціональність, відомчу підпорядкованість, що узгоджується в межах конкретних організаційно-правових форм за строками, виконавцями, ресурсами та результатами. Організаційно-правові форми опосередковують декілька стадій науково-технічного циклу [2, с. 124].

Таким чином, інноваційні програми є однією з форм реалізації державного управління у сфері інноваційної діяльності, суть якої полягає у поєднанні в одному інтегрованому комплексному документі всіх питань реалізації конкретної інноваційної стратегії.

Другою формою здійснення інноваційної діяльності, яка набуває все більш широкого розповсюдження в сучасних умовах, — є інноваційний проект. Основна відмінність інноваційного проекту від інноваційної програми полягає в тому, що інноваційний проект містить в собі заходи по реалізації конкретно розробленої та визначеної інновації, в той час як інноваційна програма може містити в собі низку інноваційних проектів.

Сама категорія “проект” може бути визначена як цілеспрямоване, завчасно підготовлене та заплановане створення або модернізація фізичних об'єктів, технологічних процесів, технічної та організаційної документації для них, матеріальних, фінансових, трудових і інших ресурсів, а також управлінських рішень та заходів по їх виконанню.

Інноваційний проект, як організаційно-правова форма здійснення управління інноваційною діяльністю, полягає у комплексному та системному поєднанні всіх складових елементів інноваційної діяльності в одне ціле для досягнення поставлених завдань у здійсненні практичних дій учасниками проекту для досягнення поставлених цілей (використання та розповсюдження інновацій). Такі дії, що виконуються людьми, дістали називу інноваційної діяльності [6, с. 112].

Інноваційний проект є не лише організаційною формою здійснення інноваційної діяльності, але й є безпосередньою формою зберігання його інформації у формі первинних документів. В свою чергу, інноваційний проект також є комплектом документів, в якому відображені основні цілі, завдання, задіяні ресурси для їх досягнення, визначені основні види робіт, які повинні бути для цього здійснені, а також інша інформація, необхідна для практичного виконання проекту.

У межах нашого дослідження більш правильним є перший підхід, який дозволяє повно та об'єктивно розкрити всі необхідні заходи для реалізації поставленої мети. Форма в цьому випадку не повинна виступати визначальним елементом для розуміння інноваційного проекту.

Тому, на підставі узагальнення наукових досліджень поняття “інноваційний проект”, виникає потреба запропонувати власне визначення цієї категорії. Під інноваційним проектом розуміємо комплекс взаємопов’язаних заходів, спрямованих на розробку, використання та розповсюдження інноваційної продукції з метою досягнення певного ефекту (економічного, соціального, екологічного, наукового).

В Україні існує механізм надання фінансової підтримки суб’єктам інноваційної діяльності за рахунок коштів державного бюджету шляхом часткової компенсації відсоткової ставки за залученими ними кредитами у національній валюті для реалізації інноваційних проектів, що зареєстровані відповідно до Закону України “Про інноваційну діяльність” [5]. З 2003 року згідно з прийнятою Постановою Кабінету Міністрів України № 1474 від 17 вересня 2003 р. проводиться державна реєстрація інноваційних проектів, ведеться Державний реєстр інноваційних проектів та публікується інформація про інноваційні проекти в офіційному бюллетені МОН [8]. Схему державної реєстрації інноваційних проектів відповідно до даного Порядку наведено на рис. 1.

Якщо інвестиційна діяльність пов’язана з певним ризиком, то інноваційна є більш ризиковою і тому належить до венчурного бізнесу [7, с. 312]. Вона припускає створення і реалізацію ланцюжка “науково-дослідна робота — дослідно-конструкторська розробка — наладка і освоєння виробництва — випуск інноваційної продукції — продаж інноваційної продукції — отримання прибутку” з мінімальними витратами часу і засобів.

Інноваційною діяльністю не можна примусити займатися або провести її наказовим порядком. Вона є саморегулюючим процесом, спонукальною причиною якого є бажання отримати максимальний прибуток від реалізації нової конкурентоспроможної продукції, а стримуючим моментом виступає підвищений ступінь ризику.

Процес починається без додаткових стимулів тільки тоді, коли перша причина буде сильнішою за другу. Саме тому в США, Англії, Франції, Японії та інших розвинутих країнах інноваційна діяльність заохочується економічними методами за рахунок надання її суб’єктам істотних пільг як на державному, так і на регіональному рівнях: пільгове фінансування інноваційних структур, малого інноваційного бізнесу, пільгове оподаткування і амортизаційна політика. До того ж обов’язково враховуються потреби регіону [1, с. 103].

Однією з ключових проблем є організація взаємодії двох найважливіших сфер діяльності — науки і виробництва. Міжнародний досвід інноваційної діяльності свідчить про різноманітність форм і методів, використовуваних залежно від політики держави в сфері науково-технічного прогресу, взаємодії розробників науково-технічної продукції і виробників.

В Україні протягом попередніх років інноваційна діяльність розвивалася у двох напрямах. По-перше, вона була підтримана на державному рівні шляхом створення в 1993 році Державного інноваційного фонду (ДІФ). Крім цього, створені у всіх обласних центрах регіональні відділення ДІФ приймали до розгляду інноваційні пропозиції від державних, приватних організацій і після проходження державної експертизи та виконання всіх передбачених процедур видавали їм безпроцентні позики на поворотній основі. Отримання безпроцентного кредиту на три роки для розвитку виробництва і випуску інноваційної продукції виявилося достатньо вагомим стимулом. Другим напрямом інноваційної діяльності була робота по створенню інноваційних структур (технопарків, інноваційних центрів, інноваційних інкубаторів). Законодавча і методична бази для їхнього розвитку почали розроблятися в 1996 році.

Нинішню ситуацію, що склалася в економіці України, характеризує той факт, що за наявності в країні значних фундаментальних і технологічних доробок, відбувається зниження активності інноваційної діяльності, пов’язаної передусім із браком власних коштів у підприємств і обмеженістю бюджетного фінансування.

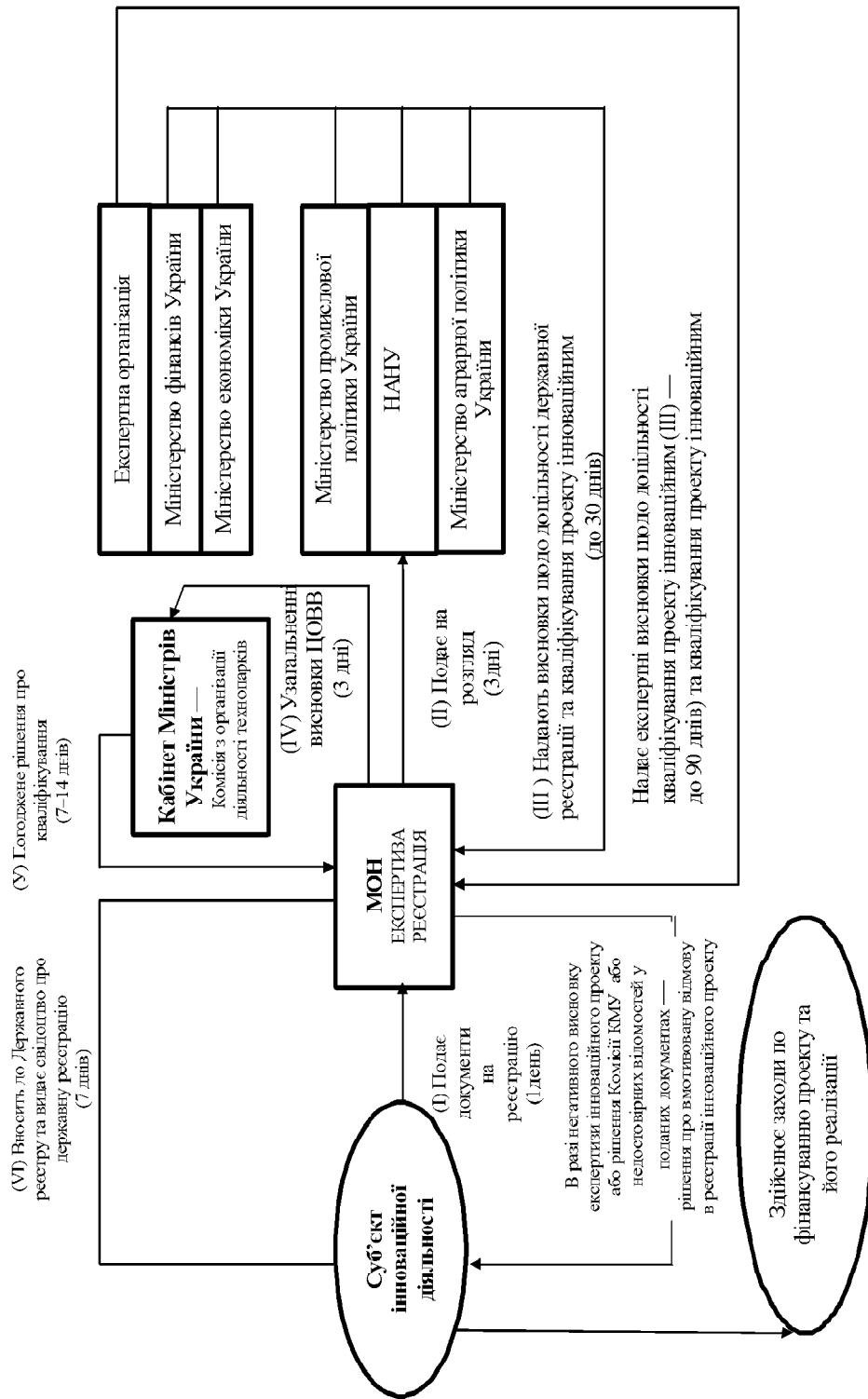

Рис. 1. Схема порядку державної реєстрації інноваційних проектів в агротехнічному виробництві

Вирішення наявної на сьогодні проблеми збільшення обсягів вітчизняного виробництва зумовлюється двома чинниками: збільшенням купівельної спроможності підприємств і населення та зростанням конкурентоспроможності товарів вітчизняного виробника на внутрішньому і зовнішньому ринках. Інноваційний шлях розвитку економіки якраз і забезпечує цю конкурентоспроможність шляхом постійного оновлення технологій, товарів і послуг різноманітного призначення, стабілізації і розширення ринків збуту, ефективного використанням науково-технічного потенціалу і стимулювання його зростання [3, с. 7].

В активізації інноваційної діяльності дуже зацікавлений підприємець, адже це випуск нових, конкурентоздатних видів товарів, який дає йому гарантований прибуток, швидке повернення вкладених коштів, накопичення вільного капіталу і можливість його вкладення у розширення виробництва. Окрім цього новий інтерес має і працівник, адже для нього це нові робочі місця, гарантована і своєчасна виплата заробітної плати, а також споживач, який отримує доступ до нових видів товарів із кращими споживацькими якостями. Не менший інтерес до цього процесу і у держави, оскільки розвиток інноваційної діяльності забезпечує збільшення надходжень до бюджетів усіх рівнів, приплив до держави іноземного капіталу у вигляді прямих інвестицій [4, с. 25].

Проведені дослідження показують, що зниження інвестиційної активності пов'язано не тільки з недоліком фінансових ресурсів, але й з неефективним управлінням інвестиційною діяльністю на всіх рівнях виробництва, починаючи з первинної ланки — підприємств агропромислового комплексу, а також нестачею високоекспективних інвестиційних проектів, промислових і сільськогосподарських бізнес-планів.

За результатами спостереження стан інноваційної діяльності на підприємствах залишається незадовільним. Огляд і систематизація статистичних даних свідчить про те, що з кожним роком показники інноваційної діяльності підприємств погіршуються. Аналіз підходів до формування й реалізації інноваційного потенціалу показав, що основна причина незадовільного стану інноваційної діяльності на підприємствах полягає в нерозвиненості економічного механізму управління інвестиційним процесом, який зумовлює його несприйнятливість і неспроможність до інновацій.

Важливим і беззаперечним є той факт, що підвищення ефективності інноваційної діяльності підприємств до рівня, якого потребують ринкові відносини, значною мірою в сучасних умовах залежить від обраної стратегії управління підвищеним ризиком на фінансових ринках та зростання загального рівня ризикованості найефективнішого ведення стратегії скоординованого (інтегрованого) управління реальних інноваційних проектів підприємств.

Список використаних джерел

1. Дацій, О. І. Інновації та інноваційна діяльність: сутність і функції в агропромисловому виробництві [Текст] / О. І. Дацій // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Фінанси і кредит. — 2003. — № 2 (15). — С. 123–128.
2. Коваленко, І. В. Стан інвестування інноваційних проектів переробних підприємств АПК регіону [Текст] / І. В. Коваленко // Вчені записки Кримського інженерно-педагогічного університету. — Сімферополь, 2008. — Вип. 12. — С. 112–115.
3. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. № 40–IV [Текст] // ВВР. — 2002. — № 36. — Ст. 266.
4. Про затвердження Порядку державної реєстрації інноваційних проектів і ведення Державного реєстру інноваційних проектів : постанова Кабінету Міністрів України від 17.09.2003 р. № 1474 [Текст] // ОВУ. — 2003. — № 38. — Стор. 42. — Ст. 2031.
5. Осецький, В. Л. Інвестиції та інновації: проблеми теорії і практики [Текст] : [монограф.] / В. Л. Осецький. — К. : IAE НААН, 2003. — 412 с.
6. Венгер, Л. А. Підвищення ролі фінансування в інноваційному розвитку [Текст] / Л.А. Венгер // Прометей. — 2006. — № 2 (20). — С. 100–104.

7. Дем'яненко, М. Я. Фінансові проблеми формування і розвитку аграрного ринку [Текст] / М. Я. Дем'яненко // Економіка АПК. — 2007. — № 5. — С. 4–14.
8. Жукович, І. А. Інноваційна діяльність в українській економіці. Сучасний стан та проблеми [Текст] / І. А. Жукович, Ю. О. Рижкова // Статистика України. — 2005. — № 1. — С. 24–28.

*Рекомендовано до друку кафедрою фінансів і кредиту
Подільського державного аграрно-технічного університету
(протокол № 3 від 16 листопада 2011 року)*

Надійшла до редакції 18.11.2011

Лаврук В. В. Механизм управления инновационной деятельностью аграрных предприятий
Рассматриваются актуальные вопросы формирования механизма управления инновационной деятельностью в аграрных предприятиях. Указывается на важность разработки инновационного проекта, который способствует эффективному использованию инновационной продукции.

Ключевые слова: инновации, инновационное развитие, инновационный проект, инновационная программа, инвестиции, аграрные предприятия.

Lavruk, V. V. The Mechanism of Innovation Farms

The article examines the issues of the formation mechanism of innovation in agricultural enterprises. Highlights the importance of developing an innovative project that promotes the effective use of innovative products.

Key words: innovation, innovation development, innovative design, innovative program, investment, agricultural enterprises.

